

Predmet C-400/22

**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda**

Datum podnošenja:

16. lipnja 2022.

Sud koji je uputio zahtjev:

Landgericht Berlin (Njemačka)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

2. lipnja 2022.

Tuženici i žalitelji:

VT

UR

Tužitelj i druga stranka u žalbenom postupku:

Conny GmbH

Predmet glavnog postupka

Zaštita potrošača, ugovor na daljinu koji treba biti sklopljen elektroničkim sredstvom, trgovčeve obveze informiranja

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje prava Unije, članak 267. UFEU-a

Prethodno pitanje

Je li u skladu s člankom 8. stavkom 2. drugim podstavkom Direktive 2011/83/EU tumačenje nacionalnog propisa (u ovom slučaju: članka 312.j stavka 3. druge rečenice i članka 312.j stavka 4. Bürgerliches Gesetzbucha (Građanski zakonik), u verziji koja je bila na snazi od 13. lipnja 2014. do 27. svibnja 2022.) na način da se taj propis, isto kao i članak 8. stavak 2. drugi podstavak Direktive 2011/83/EU,

primjenjuje i u slučaju kad potrošač trgovcu nije nužno obvezan izvršiti plaćanje u trenutku sklapanja ugovora elektroničkim sredstvom, nego samo pod određenim drugim uvjetima, primjerice isključivo u naknadnom slučaju uspjeha zatraženih pravnih radnji ili u slučaju naknadnog slanja opomene trećoj strani?

Navedene odredbe prava Unije

Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2011., L 304, str. 64.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 260.), osobito članak 8. stavak 2. drugi podstavak

Navedene nacionalne odredbe

Građanski zakonik (u daljnjem tekstu: BGB), osobito članak 312.j

Sažet prikaz činjenica i postupka

- 1 Tužitelj je društvo s ograničenom odgovornošću koje u skladu s njemačkim pravom ima pravo pružanja usluga naplate potraživanja. Na temelju prava koje mu je ustupio najmoprimac stana tuženog najmodavca, tužitelj ističe potraživanja zbog navodne povrede ograničenja iznosa najamnine (članak 556.d BGB-a).
- 2 Između tuženika i navedenog najmoprimeca od 15. studenoga 2018. postoji najamni odnos koji se odnosi na stan veličine 64,18 kvadratnih metara koji se u skladu s Berliner Mietenbegrenzungsverordnungom (Berlinska uredba o ograničenju iznosa najamnine) od 28. travnja 2015. nalazi u području intenzivne stambene potražnje. Ugovorena neto najamnina mjesečno iznosi 756,45 eura, dok je usporedna najamnina uobičajena za to područje u Berlinu od 15. studenoga 2018. do tužiteljeva uključivanja iznosila samo 375,84 eura.
- 3 Tužitelj najmoprincima pruža mogućnost da ga, preko internetske stranice kojom upravlja, klikom na tipku na kojoj je naveden tekst „dalje” ili „zatražite smanjenje najamnine” odnosno „spasite uštedu ostvarenu na temelju Zakona o ograničenju iznosa najamnine”, ovlaste za naplatu potraživanja od njihovih najmodavaca, osobito za isticanje prava na informacije, povrat preplaćenih najamnina i utvrđenje ništetnosti sporazuma o iznosu najamnine ako taj iznos prelazi dopuštenu najamninu.
- 4 U točki 2. tužiteljevih općih uvjeta poslovanja na kojima se temelji ovlaštenje koje daje najmoprimac navodi se, među ostalim:

„2.1 Ovlašćujete nas za to da nakon izračuna najamnine na našoj internetskoj stranici [...]

Klikom na tipku ‚sklapanje obvezujućeg ugovora‘, a najkasnije slanjem (primjerice, elektroničkom poštom ili poštom) dokumenata koje smo Vam eventualno stavili na raspolaganje (izjava o ustupanju ili punomoć) dostavljate svoju obvezujuću ponudu za sklapanje ugovora o obavljanju pravnih poslova uz naknadu radi ostvarivanja prava i naplate sporednih potraživanja te radi ustupanja prava. Vašu ponudu prihvatit ćemo izričitom izjavom (primjerice, elektroničkom poštom) ili slanjem pisma opomene najmodavcu prema kojem u tom pismu ističemo potraživanja. Na zahtjev ćete potpisati zasebnu ispravu o ustupanju ili potvrdu o ustupanju odnosno punomoć i dostaviti nam izvornik. [...]

5 Nadalje, u točki 3. općih uvjeta poslovanja navodi se:

„3.1 Naplaćujemo (i) naknadu u iznosu jedne trećine (33,33 %) uštedenog iznosa godišnje najamnine, odnosno uštedu ostvarenu tijekom četiri mjeseca (u daljnjem tekstu: provizija) te, čim pošaljemo opomenu najmodavcu, (ii) naknadu u iznosu na koju bi imao pravo odvjetnik u skladu s odredbama Zakona o nagradama odvjetnika [...]

[...]

3.3 Provizija se ne plaća ako naša nastojanja ne budu uspješna. [...]

6 Najmoprimac spornog stana registrirao se na internetskoj stranici kojom upravlja tužitelj, kvačicom je označio polje za pristanak na opće uvjete poslovanja koje primjenjuje tužitelj i kliknuo na „tipku za narudžbu” koju je tužitelj stavio na raspolaganje. Nakon toga, najmoprimac je 16. siječnja 2020. potpisao obrazac naslovljen „Potvrda, dodjela punomoći i ustupanje, odobrenje” koji je tužitelj stavio na raspolaganje i u kojem se, među ostalim, navodi:

„Ovime, samo radi opreza, potvrđujemo i ponavljamo [...] ustupanje pravâ [...], prava na povrat preplaćene najamnine koji je ograničen na četiri mjesečne najmnine koje dospijevaju nakon opomene [...] Ovime, samo radi opreza, retroaktivno odobravamo sve pravne radnje i izjave izvršene u tom pogledu [...]

7 Taj obrazac ne sadržava nikakvu napomenu o najmoprimčevoj obvezi plaćanja.

8 Dopisom od 21. siječnja 2020. tužitelj se u odnosu na tuženika pozvao na povredu propisa o ograničenju iznosa najamnine (članak 556.d i sljedeći članci BGB-a) i istaknuo razna prava na informacije i povrat, pri čemu je uputio na ovlaštenje i punomoć koje mu je dodijelio najmoprimac.

9 Svojom tužbom tužitelj zahtijeva informacije o najamnini koju duguje bivši najmoprimac, povećanjima najamnine dogovorenima s bivšim najmoprimcem, provedbi mjera preuređenja prije početka najamnog odnosa i pitanju je li u pogledu najamnog odnosa uspostavljenog s najmoprimcem riječ o prvom najmu nakon opsežnog preuređenja. Osim toga, tužitelj zahtijeva povrat iznosa od

305,75 eura preplaćene najamnine za travanj 2020. te povrat iznosa od 813,39 eura na ime troškova u preudskom postupku.

- 10 Općinski sud prihvatio je tužbu. Konkretno, općinski sud utvrdio je da zahtijevana najamnina prelazi dopuštenu najamninu u iznosu koji ističe tužitelj.
- 11 Svojom žalbom koju su podnijeli sudu koji je uputio zahtjev tuženici zahtijevaju da se tužba odbije u cijelosti. Ističu prigovor, među ostalim, da je tužitelj, upotrebom tipke za narudžbu koja nije bila dovoljno označena, povrijedio zahtjeve iz članka 312.j stavka 3. druge rečenice BGB-a i članka 8. Direktive 2011/83.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 12 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ishod žalbe ovisi o tome povređuje li se načinom na koji je osmišljena tipka za narudžbu koju upotrebljava tužitelj članak 312.j stavak 3. druga rečenica BGB-a. U tom je pogledu relevantno tumačenje odgovarajućih odredbi prava Unije, odnosno članka 8. stavka 2. drugog podstavka Direktive 2011/83. Prigovori koji se odnose na druge aspekte spora i koje tuženici ističu u okviru svoje žalbe ne mogu se prihvatiti.

Razmatranje spora u skladu s BGB-om

- 13 Relevantni stavci članka 312.j BGB-a, u verziji koja se primjenjuje u ovom slučaju, glase:

„2. U potrošačkom ugovoru u elektroničkoj trgovini, koji se odnosi na uslugu koju trgovac pruža uz naknadu, u skladu s člankom 246.a stavkom 1. prvom rečenicom točkama 1., 4., 5., 11. i 12. Uvodnog zakona Građanskog zakonika, trgovac potrošaču mora pružiti informacije neposredno prije nego što potrošač izvrši narudžbu, i to na jasan, razumljiv i uočljiv način.

3. U ugovoru iz stavka 2. trgovac treba urediti narudžbu na način da potrošač svojom narudžbom izričito potvrđuje da se obvezuje na plaćanje. Ako se narudžba šalje upotrebom tipke, obveza trgovca iz prve rečenice ispunjena je samo u slučaju kada se tipka odnosi jedino na lako čitljive riječi „narudžba s obvezom plaćanja” ili odgovarajući nedvosmisleni izričaj.

4. Ugovor iz stavka 2. smatra se sklopljenim samo ako trgovac ispuni svoju obvezu iz stavka 3.”

- 14 Ti se propisi u načelu primjenjuju na tužiteljev poslovni model. Sud koji je uputio zahtjev u tom se pogledu slaže sa stajalištem Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud, Njemačka) koji je najprije smatrao da poslovni modeli koji „očito ne podrazumijevaju skrivene troškove” nisu obuhvaćeni člankom 312.j stavcima 3. i 4., ali je to razmatranje odmah ponovno odbacio (presuda od 19. siječnja 2022., broj predmeta VIII ZR 122/21). To stajalište u skladu je sa sudskom praksom

Suda, prema kojoj su svi trgovci, a ne samo operatori koji iskorištavaju takozvane „zamke u obliku pretplata i skrivene troškove”, obuhvaćeni područjem primjene članka 8. stavka 2. drugog podstavka Direktive 2011/83 (vidjeti nedavnu presudu od 7. travnja 2022., Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, t. 20. i sljedeće).

- 15 Ako je članak 312.j stavak 3. druga rečenica BGB-a primjenjiv u slučaju o kojem je konkretno riječ, nesporno je da tužitelj nije ispunio zahtjeve iz tog propisa. Naime, iz spisa proizlazi da je najmoprimac tužitelja ovlastio aktivacijom tipke na kojoj je bio naveden tekst „zatražite smanjenje najamnine” odnosno „spasite uštedu ostvarenu na temelju Zakona o ograničenju iznosa najamnine”. Nesporno je da tipka nije bila označena tekстом „narudžba s obvezom plaćanja” ili odgovarajućim nedvosmislenim izričajem. Međutim, tužitelj bi samo na taj način ispunio zahtjeve iz članka 312.j stavka 3. druge rečenice BGB-a i članka 8. stavka 2. drugog podstavka Direktive 2011/83 koji se primjenjuje u svrhu tumačenja prvonavedene odredbe u skladu s Direktivom (vidjeti presudu od 7. travnja 2022., Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, t. 26.).
- 16 Prema sudskoj praksi Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud), koja se temelji na članku 312.j stavku 4. BGB-a, sklapanje ugovora u takvom je slučaju u potpunosti ništetno. S druge strane, u pravnoj teoriji u tom se pogledu djelomično smatra da tu odredbu BGB-a, u skladu s člankom 8. stavkom 2. drugim podstavkom trećom rečenicom Direktive 2011/83, treba tumačiti na način da za potrošača ugovor i narudžba samo „nisu obvezujući”, tako da treba polaziti od toga da je ništetnost ugovora privremena.
- 17 Čak i ako se prihvati potonje stajalište, u ovom slučaju nije riječ o valjanom sklapanju ugovora jer tužitelj ni u jednom trenutku na način koji je u skladu sa zahtjevima iz članka 312.j stavka 3. druge rečenice BGB-a nije obavijestio najmoprimca spornog stana o obvezama plaćanja koje proizlaze iz ugovora, a najmoprimac ni u jednom trenutku nije (ovisno o slučaju, implicitno) odobrio ili potvrdio ugovor čija ništetnost može biti privremena.
- 18 Takvo odobrenje ili potvrda nije sadržana ni u izjavi o ustupanju od 16. siječnja 2020., s obzirom na to da je najmoprimac tu izjavu dao isključivo na tužiteljev nalog, kako bi na taj način ispunio svoje navodne obveze suradnje koje su, protivno članku 312.j stavku 3. drugoj rečenici BGB-a, utvrđene člankom 2.1 stavkom 2. tužiteljevih općih uvjeta poslovanja. Ustupanje izjavljeno na taj način zajedno s ovlaštenjem čini jedinstven pravni posao. Stoga je i ono ništetno. Drukčija ocjena ne dolazi u obzir jer bi se njome dopuštale takozvane „zamke u obliku potvrda” na način da se naknadnim činidbama koje izvršava potrošač pripisuje značenje implicitnog odobrenja, potvrde ili čak ponavljanja pravnog posla koji je prethodno sklopljen elektroničkim sredstvom protivno članku 8. stavku 2. drugom podstavku Direktive 2011/83. Međutim, time obveza plaćanja za potrošača ne nastaje izričito, nego proizlazi samo iz „okolnosti” sklapanja ugovora (vidjeti presudu od 7. travnja 2022., Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, t. 30.).

Dvojbe u pogledu prava Unije

- 19 U skladu s člankom 8. stavkom 2. drugim podstavkom prvom rečenicom Direktive 2011/83, trgovac osigurava da potrošač, kad šalje svoju narudžbu, izričito potvrđuje da narudžba podrazumijeva obvezu plaćanja. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, nije jasno je li ta odredba primjenjiva na ovaj slučaj. Konkretno, postavlja se pitanje „podrazumijeva” li ugovor na daljinu koji treba biti sklopljen elektroničkim sredstvom „obvezu plaćanja” u smislu te odredbe i u slučaju kad se naknada duguje samo pod određenim drugim uvjetima, primjerice u slučaju uspjeha ili u neizvjesnom slučaju naknadne opomene trećoj strani.
- 20 Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) članak 8. stavak 2. drugi podstavak Direktive 2011/83, kao i članak 312.j stavke 3. i 4. BGB-a, u spornom kontekstu tumači na način da se „iznimno ne narušava zaštitna svrha” i da zbog toga trgovac u odnosu na potrošača nije obvezan označiti tipku za narudžbu tekstem „narudžba s obvezom plaćanja” ako se „naknada duguje samo pod određenim uvjetima, odnosno isključivo u slučaju uspjeha” (vidjeti presude od 19. siječnja 2022., VIII ZR 123/21, t. 55. i od 30. ožujka 2022., VIII ZR 358/20, t. 58.).
- 21 Suprotno tomu, drugi njemački sudovi, kao i pravna teorija, članku 8. stavku 2. drugom podstavku Direktive 2011/83 pripisuju znatno šire područje primjene. U skladu s tim stajalištem, ta odredba obuhvaća i pravne poslove u kojima plaćanje naknade samo neizravno proizlazi iz sklapanja ugovora ili je povezana s nastupanjem drugih uvjeta ili radnji koje izvršava potrošač.
- 22 Sud koji je uputio zahtjev sklon je potonjem stajalištu. U prilog tom stajalištu već ide tekst sporne odredbe, u skladu s kojim obveza upotrebe tipke postoji ako narudžba za potrošača „podrazumijeva” obvezu plaćanja. Međutim, „podrazumijeva” se da obveza plaćanja nastaje već u trenutku sklapanja ugovora elektroničkim sredstvom ako nastupanje te obveze nije nužno, nego je samo moguće i nije u potpunosti isključeno.
- 23 Svrha članka 8. stavka 2. drugog podstavka Direktive 2011/83 također ide u prilog takvom širokom tumačenju. Naime, u skladu s njezinim člankom 1. te uvodnim izjavama 4., 5. i 7., Direktivom se nastoji pridonijeti postizanju visoke razine zaštite potrošača na način da se jamči njihova obaviještenost i sigurnost u pravnim poslovima s trgovcima. To stajalište u skladu je i s ustaljenom sudskom praksom Suda (vidjeti nedavnu presudu od 7. travnja 2022., Fuhrmann-2, C-249/21, EU:C:2022:269, t. 21. i 30.). Međutim, nije u skladu s osiguravanjem te visoke razine zaštite potrošača ako se zaštita iz Direktive primijeni samo na potrošače čija je naknadna obveza plaćanja već utvrđena u trenutku sklapanja ugovora, a istodobno se ta zaštita onemogućuje potrošačima u pogledu kojih obveza plaćanja prilikom sklapanja ugovora još nije konačna, nego umjesto toga ovisi o naknadnom nastupanju drugih uvjeta na koje čak potrošači često ne mogu utjecati. Naime, u slučaju nastupanja uvjeta obvezu plaćanja imaju i ti potrošači a da prethodno nisu izričito upućeni na tu obvezu plaćanja.

- 24 Naposljetku, širokom tumačenju članka 8. stavka 2. drugog podstavka Direktive 2011/83 ne protive se ni razmatranja u pogledu praktičnosti. Dio u kojem je Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) naveo da široko tumačenje potrošača može „protivno [...] cilju zakona i Direktive koja je njime prenesena [...] zbuniti zato što usluga [...] u svakom slučaju ne treba biti besplatna, ali to nije jasno na temelju teksta navedenog na tipki” (vidjeti presudu od 19. siječnja 2022., VIII ZR 123/21, t. 55.) ne opravdava drukčiju ocjenu. S jedne strane, razlozi koji se odnose na samu praktičnost već u načelu ne mogu utjecati na tumačenje prava Unije protivno njegovu tekstu te protivno njegovu smislu i njegovoj svrsi. S druge strane, trgovac može u svakom slučaju, neovisno o tipki, dovoljno jasno uputiti potrošača na to da obveza plaćanja nije apsolutna, nego samo postoji u pravilu koje on predviđa u okviru svoje prisutnosti na internetu. Time se uklanjaju sve nejasnoće koje bi mogle „zbuniti” potrošača prekomjernim tekstom navedenim na tipki. „Zbunjenost” bi stvarno mogla nastati samo kod potrošača koji u slučaju nastupanja uvjeta imaju obvezu plaćanja u odnosu na trgovca o čijem nastanku u trenutku ovlaštenja, zbog nepostojanja teksta koji treba biti naveden na tipki za narudžbu u skladu s jednim od zahtjeva iz članka 8. stavka 2. drugog podstavka Direktive 2011/83, nisu imali nikakva saznanja, ili u svakom slučaju nisu imali dovoljno saznanja.

RADNI DOKUMENT